

Najvyšší súd

Slovenskej republiky

7 Cdo 121/2011

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **E. M.**, bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. F. B., advokátkou v K., proti odporkyni **N. s. r. o.**, so sídlom v B., zastúpenej JUDr. A. Š. advokátkou v Bratislave, Saratovská 2/A, **o 1 659, 70 € s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 45 C 108/2008 , o dovolaní odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 31. marca 2011 sp. zn. 3 Co 207/2009, takto

r o z h o d o l:

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 31. marca 2011 sp. zn. 3 Co 207/2009 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e:

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 19. novembra 2008 č. k. 45 C 108/2008-78 návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala proti odporkyni zaplata sumy 50 000 Sk (1 659, 70 €) zamietol a navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť odporkyni náhradu trov konania 12 360 Sk (410,28 €) do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Po dôkladnom zvážení všetkých okolností danej veci a so zreteľom na obsah , zmysel a účel citovaných ustanovení, dospel k záveru o nedôvodnosti návrhu. Uviedol, že navrhovateľka bola oboznámená s obsahom zmluvy o sprostredkovaní (uzavretou s odporkyňou 6. marca 2007), ktorej predmetom bolo sprostredkovanie kúpy nehnuteľnosti – bytu , ako aj s listom vlastníctva týkajúcim sa predmetnej nehnuteľnosti, vrátane ťarchy na nej viaznucej a s možnosťou výmazu záložného práva. Zmluvu nemusela podpísať, alebo sa mohla pred jej podpisom poradiť so svojou matkou. V konaní nebolo preukázané, že k uzavretiu kúpnej

zmluvy nedošlo zavinením odporkyne a podľa platne uzavretej zmluvy o sprostredkovaní má preto nárok na zmluvnú pokutu . O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O. s. p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie navrhovateľky rozsudkom z 31. marca 2011 sp. zn. 3 Co 207/2009 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že odporkyňu uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľke 1 659, 70 € s úrokom z omeškania vo výške 8,5 % ročne od 31. mája 2007 do zaplatenia a náhradu trov konania 2 396, 06 € , všetko do troch dní. Uviedol , že účastníci dňa 6. marca 2007 uzavreli zmluvu o sprostredkovaní , ktorej predmetom bol záväzok odporkyne (sprostredkovateľa) obstarat' navrhovateľke (záujemcovi) uzavretie kúpnej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti – bytu – garsónky č. 52 , nachádzajúcej sa na V. poschodí obytného domu v Bratislave , Nezábudková ul. č. 38 s dohodnutou kúpnu cenou 1 700 0000 Sk (56 429,66 €) a záväzok odporkyne zaplatiť odporkyňu províziu (čl. I.) vo výške 50 000 Sk (1 659, 70 €). V konaní nebolo sporné, že navrhovateľka províziu odporkyňu zaplatila a že k uzavretiu kúpnej zmluvy nedošlo. Súčasťou zmluvy o sprostredkovaní (čl. V ods. 5. 6) sa stalo vyhlásenie navrhovateľky o zmluvnej pokute (príloha č. 1) ako jednostranný právny úkon (navrhovateľkou podpísaný) . Netvorilo však písomné dojednanie zmluvnej pokuty podľa § 544 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka z dôvodu absencie prijatia návrhu na uzavretie dohody o zmluvnej pokute s odporkyňou. Teda dohoda o zmluvnej pokute medzi účastníkmi uzavretá nebola. Poukázal na to, že v zmluve o sprostredkovaní nie je pri špecifikácii nehnuteľnosti uvedená táraha na jej viaznuca napriek tomu, že ku dňu podpisu zmluvy bola navrhovateľka oboznámená s aktuálnym stavom , podľa ktorého bola nehnuteľnosť predmetom záložného práva. Navrhovateľka ani nemala záujem kúpiť nehnuteľnosť zaťaženú záložným právom a návrh kúpnej zmluvy , ktorý jej bol predložený, bol v rozpore so zmluvou o sprostredkovaní (nehnuteľnosť zaťažená záložným právom a nižšia kúpna cena 1 000 000 Sk - 33 193,92 € nezodpovedala kúpnej cene dohodnutej v zmluve). Preto odporkyňu nevznikol nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty , ani nárok na zaplatenie provízie , z ktorého dôvodu jej na úkor navrhovateľky vzniklo bezdôvodné obohatenie v uplatnenej výške (vo výške zaplatenej provízie), ktoré je povinná vydať. O úrokoch z omeškania rozhodol podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v spojení s § 3 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. a o trovách konania podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 142 ods. 1 O. s. p.

Proti tomuto rozsudku podala dovolanie odporkyňa. Navrhla ho zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietala, že postupom odvolacieho súdu , ktorý

svoje rozhodnutie založil na celkom inom právnom názore ako súd prvého stupňa, jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.). Inú vadu konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, videla v nesplnení osobitnej poučovacej povinnosti podľa § 213 ods. 2 O. s. p.) vytýkala aj nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. b/, c/ O. s. p.). Trvala na tom, že dohoda o zmluvnej pokute bola medzi účastníkmi uzavretá platne. Názor odvolacieho súdu, že k písomnému dojednaniu zmluvnej pokuty podľa § 544 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka nedošlo pre absenciu prijatia návrhu na uzavretie dohody o zmluvnej pokute považovala za absurdný už len z dôvodu, že bola to ona, kto predložil návrh zmluvy v uzavretej podobe a navrhovateľka ho bez výhrad akceptovala. Vôľou zmluvných strán, ktorá bola výslovne zakotvená v čl. V bod 5. 6 zmluvy o sprostredkovaní, bola dohoda o zmluvnej pokute. Vlastný obsah tejto dohody bol potom vyjadrený v prílohe č. 1 – „Vyhlásenie záujemcu“, ktorá tvorí neoddeliteľnú súčasť zmluvy nielen podľa tohto článku, ale tiež na základe samotného vyhotovenia zmluvy (zopnutie, číslovanie strán). Konštatovala, že navrhovateľka v čase uzatvárania zmluvy o sprostredkovaní mala vedomosť o záložnom práve a vzhľadom na požiadavku jej matky vyvinula značné úsilie na zrušenie záložného práva na predmetný byt tak, aby to čo najviac vyhovovalo navrhovateľke. Kúpna cena uvedená v návrhoch kúpnych zmlúv (1 000 000 Sk) bola predmetom dohody spoluvlastníka bytu s navrhovateľkou. Teda navrhovateľka nepristúpila k uzavretiu kúpnej zmluvy zo subjektívnych dôvodov a zjavne svojvoľne. Za nesprávne považovala aj rozhodnutie o úrokoch z omeškania.

Navrhovateľka k dovolaniu navrhla dovolanie pre neexistenciu dovolacích dôvodov zamietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O. s. p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O. s. p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 a nasl. O. s. p.).

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O. s. p.).

Ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia pred súdom prvého stupňa (§ 211 ods. 2 O. s. p.).

Z ustanovenia § 125 O. s. p. vyplýva, že za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov obce, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov konania . Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

V zmysle ustanovenia § 220 O. s. p. odvolací súd zmení rozhodnutie súdu prvého stupňa , ak nie sú splnené podmienky na potvrdenie (§ 219 O. s. p.) , ani na jeho zrušenie (§ 220 ods. 1 O. s. p.).

Ak odvolací súd má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám (§ 213 ods. 3 O. s. p.).

Z uvedených zákonných ustanovení vyplýva, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a na ním založených následných právnych záverov, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom nevyhnutným. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takom prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu , odlišnému od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom, tvoriacim podklad pre rozhodnutie v danej veci.

Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa vyvodil odlišné skutkové zistenia a na ich základe aj právne závery, ako súd prvého stupňa bez toho, aby vo veci vykonal potrebné dokazovanie (jeho doplnenie).

Ak sa chcel odvolací súd odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, mal dokazovanie v zmysle § 213 ods. 3 O. s. p. sám v potrebnom rozsahu opakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O. s. p. Len takýto postup je v súlade so zásadou priamosti a ústnosti civilného procesu, ktoré zásady zostali zachované aj po účinnosti novely Občianskeho súdneho poriadku vykonané zákonom č. 273/2007 Z. z. vrátane novely uskutočnenej zákonom č. 384/2008 Z. z. Je neprípustné , aby odvolací súd k svojim odlišným

skutkovým zisteniam vedúcim k záveru o dôvodnosti nároku uplatneného navrhovateľkou dospel na základe prehodnotenia dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa.

Odvolací súd podľa týchto ustanovení a zásad v danej veci dôsledne nepostupoval. Vo svojom zmeňujúcom rozhodnutí vychádzal z dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa, na základe ktorých ale dospel k iným skutkovým zisteniam, z ktorých vyvodil iný právny záver bez toho, aby doplnil dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa.

Predmetom konania bol peňažný nárok uplatnený navrhovateľkou v sume 1 659, 70 € (s príslušenstvom). Nebolo v konaní sporné, že túto sumu zaplatila navrhovateľka odporkyni na základe zmluvy o sprostredkovaní uzavretej medzi nimi 6. marca 2007 titulom dohodnutej provízie (čl. IV. bod 4. 2.) a že nebol naplnený predmet zmluvy (uzavretie kúpnej zmluvy v zmysle čl. I.). Pri závere o (ne) dôvodnosti uplatneného nároku súdy nižších stupňov vychádzali z rozdielneho posúdenia otázky nároku odporkyne na zmluvnú pokutu v tejto sume ako sankcie zakotvenej v prílohe č. 1 zmluvy (vyhlásenie záujemcu). Súd prvého stupňa dospel k záveru, že odporkyňa nijako nezavinila, že k uzavretiu kúpnej zmluvy nedošlo, že má podľa platne uzavretej zmluvy o sprostredkovaní nárok na zmluvnú pokutu v sume zaplatenej navrhovateľkou bez toho, aby sa zmluvnou pokutou z hľadiska platnosti jej dojednania bližšie zaoberal. V porovnaní s ním odvolací súd, vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného súdom prvého stupňa, dospel k záveru, že nedošlo k platnému dojednaniu zmluvnej pokuty v písomnej forme, pretože za takéto nemožno považovať vyhlásenie navrhovateľky (prílohu č. 1), ktoré sa ako jednostranný právny úkon stalo súčasťou zmluvy o sprostredkovaní. Navrhovateľka podľa jeho názoru zmluvu ani neporušila, pretože odporkyňa jej návrh kúpnej zmluvy v súlade s ňou nepredložila. Preto je odporkyňa povinná vrátiť jej uplatnenú sumu titulom bezdôvodného obohatenia, ktoré získala plnením (navrhovateľky) z právneho dôvodu, ktorý odpadol (uplatnená suma bola zložená ako záloha na províziu).

Z obsahu zápisnice odvolacieho súdu z pojednávania dňa 31. marca 2011 (čl. 101), na ktorom došlo aj ku konečnému rozhodnutiu nevyplýva, že by bolo doplnené dokazovanie potrebné na preukázanie nároku uplatneného navrhovateľkou vo vzťahu k preukázaniu nároku odporkyne na zmluvnú pokutu a k relevancii (ne) porušenia zmluvných povinností účastníkmi konania. Odvolací súd nezopakoval ani výsluch svedka R., napriek

tomu, že (aj) z tohto dôkazu pri svojom závere o dôvodnosti nároku uplatneného navrhovateľkou vychádzal.

Krajský súd pre odlišný skutkový záver , že nedošlo k dojednaniu zmluvnej pokuty vedúci k záveru o dôvodnosti uplatneného nároku (titulom bezdôvodného obohatenia) , nedoplnil dokazovanie na okolnosti týkajúce sa oprávnenosti tvrdení účastníkov pri dôslednom zvážení všetkých aspektov a osobitostí danej veci.

Odvolačný súd si tak nežadovánil rovnocenný zákonný procesný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O. s. p. , a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery týkajúce sa získania bezdôvodného obohatenia odporkyňou na úkor navrhovateľky plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie na ich hodnotenie.

Odvolačný súd na pojednávaní poukázal na právnu úpravu týkajúcu sa zmluvnej pokuty a prečítal ustanovenia § 544 ods. 1 až 3 Občianskeho zákonníka , ktoré v odôvodnení svojho rozsudku však citoval aj súd prvého stupňa. Preto nešlo o ustanovenia, ktoré by pri rozhodovaní vo veci neboli doteraz použité. Absentujú ale ustanovenia týkajúce sa právneho záveru o neplatnosti dojednania zmluvnej pokuty. Totiž podľa § 213 ods. 2 O. s. p. ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Z tohto hľadiska je rozhodnutie odvolacieho súdu aj nepreskúmateľné.

Z uvedeného vyplýva, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O. s. p.) . K takejto vade bol dovolací súd povinný prihliadnuť, i keby nebola uplatnená ako dôvod prípustného dovolania (§ 242 ods. 1 druhá veta O. s. p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. mája 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.

predsedníčka senátu

Za správnosť :

Hrčková Marta